

TEHNOLOGIJA, INFORMATIKA I OBRAZOVANJE
ZA DRUŠTVO UČENJA I ZNANJA

6. Međunarodni Simpozijum, Tehnički fakultet Čačak, 3–5. jun 2011.

TECHNOLOGY, INFORMATICS AND EDUCATION
FOR LEARNING AND KNOWLEDGE SOCIETY

6th International Symposium, Technical Faculty Čačak, 3–5th June 2011.

UDK: 376.1-056.26/.36

Stručni rad

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE DAROVITIH NA MLAĐEM ŠKOLSKOM UZRASTU

Zorica Vlajkovic¹

Rezime: Individualizacija nastavnih sadržaja doprinosi da dete uspešno rešava zadatak i da napreduje svojim tempom. U tome pomaže inkluzivno obrazovanje koji je fleksibilan i prilagodljiv program interesovanjima pojedinih učenika. Primena aktivnih metoda učenja, takođe, omogućava da svako dete, a posebno darovito bude motivisano da individualno napreduje. Aktivna nastava podrazumeva podsticanje razvoja i bogaćenje iskustva svih učenika. Za uspešnu misaonu aktivnost učenika u nastavnom procesu od posebne je važnosti potencirati i koristiti predznanja i ranije stečena iskustva učenika. Danas u tome mnogo doprinose informaciono-komunikacione tehnologije. Obrazovni softveri i baze podataka čine osnovu za istraživanja i samostalni rad učenika. Potrebno je omogućiti svakom detetu da ispolji i razvije sve predispozicije i sposobnosti.

Ključne reči: inkluzivno obrazovanje, darovito dete, individualizacija, aktivna nastava

INCLUSIVE EDUCATION OF GIFTED JUNIOR STUDENTS

Abstract: Individualization of the teaching contents contributes to the child's successful solving of tasks and allows him to make progress at his own pace. Inclusive education, which is flexible and adaptable program according to the interests of individual students, is of great help. Use of active teaching methods allows every child, and especially the gifted ones, to be motivated to individually advance. Active teaching includes encouraging of development and enrichment of experiences of all students. For a successful thinking process of students in the teaching process it's extremely important to highlight and use their prior knowledge and past experiences. Today, information and communication technologies contribute a lot to it. Educational software and databases are fundamental for research and independent student's study. It is necessary to allow every child to express and develop all the predispositions and capabilities.

Key words: inclusive education, gifted child, individualized, active teaching

---

¹ Prof. Zorica Vlajkovic, OŠ „Mara Janković“, Kusić, E-mail: vlajkovacsiz@neobee.net

1. INKLUZIJA U OBRAZOVANJU

Inkluzija u obrazovanju podrazumeva uključivanje dece/učenika sa smetnjama u razvoju ili sa posebnim obrazovnim potrebama u sistem redovnih škola u kojima će im se omogućiti kvalitetno obrazovanje i razvoj. Cilj inkluzije u obrazovanju je obezbeđivanje kvalitetnog obrazovanja za svakog učenika, pod jednakim uslovima za sve.

Inkluzija počinje priznavanjem razlika koje postoje među učenicima. Inkluzivni pristup u obrazovanju omogućava da se razlike među učenicima (u interesovanjima, veštinama, znanjima, poreklu, maternjem jeziku, sposobnostima) koriste kao resursi za adekvatno odmerenu podršku učeniku. Inkluzija podrazumeva pružanje potrebne podrške svim akterima u obrazovnom sistemu, kao i prilagođavanje školskih sadržaja i organizacije rada škole, koji će biti podsticajni i za učenike i za zaposlene.

Neka viđenja inkluzije u obrazovanju:

- Jednako uvažavanje svih učenika i zaposlenih.
- Gledanje na razlike među učenicima kao na resurse za podršku učenju, a ne kao probleme koji se moraju rešavati.
- Isticanje uloge škole u izgradnji zajednice i stvaranju vrednosti, kao i povećanju obrazovnih postignuća učenika.
- Negovanje odnosa uzajamne podrške između škola, s jedne strane, i službi, institucija i udruženja iz lokalne zajednice s druge strane.

2. RANA IDENTIFIKACIJA DAROVITOSTI

Detetom sa specijalnim obrazovnim potrebama smatra se ono koje pokazuje devijacije u odnosu na prosečno dete. Oko 4% dece dostiže dve ili tri standardne devijacije ispod i iznad proseka. Ovaj nivo devijacije pokazuje to da škole moraju da budu modifikovane da bi individua mogla da razvije svoj kapacitet koliko god je to moguće. Grupa darovite dece je vrlo heterogena. Deca sa intelektualnom darovitošću obično postižu izvanredne skorove u rešavanju testova inteligencije i pokazuju visoke kapacitete za učenje. Istraživači ističu činjenicu da, ukoliko deca nisu rano identifikovana, može da se dogodi da takva deca ne budu ohrabrivana na odgovarajući i podsticajan način i zato njihov nivo darovitosti ne postiže svoju tačku razvoja. Rane godine osnovnog obrazovanja treba da imaju za cilj da garantuju optimum razvoja svakog deteta.

Identifikovanje visokih sposobnosti bi trebalo da bude vezano za specifične predloge za kreiranje optimalnih stanja za učenje.

Postoji više oblika darovitosti. Pojedina deca su darovita u prirodnim naukama, druga u društvenim naukama, treća u umetnosti itd. Kod nekih se talenat manifestuje odmah na ranom uzrastu, a kod nekih se javlja mnogo kasnije. Razume se, talenat će se razvijati ili gušiti, zavisno od uslova i sredine koji to omogućavaju i zavisno od same aktivnosti deteta.

Značajne osobenosti darovite dece su:

- vole da raspravljaju o pitanjima za koja često nisu zainteresovana ostala deca i da situacije i probleme posmatraju sa različitih strana,
- imaju najčešće bogatiji rečnik u poređenju sa svojim vršnjacima,
- sposobna su da uče brže, lakše i efikasnije,
- lako ovladavaju gradivom sa apstraktnim simbolima,

- ❑ u stanju su da otkriju tananije i skrivenije veze i odnose,
- ❑ privlače ih i imaju sklonosti za različita umetnička područja (slikarstvo, muzika, književnost, gluma idr.)
- ❑ sposobna su za apstraktno mišljenje, povezivanje uzroka i posledica povezivanje iskustva, kao i za uopštavanje na osnovu niza podataka,
- ❑ uporna su, zadatke rešavaju bez uputstva sa strane, sama kontrolišu ispravnost svog mišljenja i gledišta drugih.

Inteligencija je sposobnost za učenje ili sposobnost za korišćenje starog iskustva u novim situacijama. Učenici greše kad inteligenciju poistovećuju sa znanjem, pa je za njih „inteligentan učenik“ onaj koji dosta zna. U vezi sa tim i loš učenik može biti inteligentan, baš kao što i odličan učenik može imati prosečnu inteligenciju.

Naime, uspeh učenika zavisi od urođenih, naslednih osobina koje određuju njegovu inteligenciju, od sredine u kojoj učenik uči i od njegove aktivnosti prilikom učenja.

Pojedini učenici često zloupotrebljavaju svoju inteligenciju i njome se koriste delimično, samo kada treba da pokriju svoju lenjost. Na drugoj strani, kad visoko inteligentni učenici uz dobre uslove za rad ulože i maksimalan trud, najčešće postižu veoma visoke rezultate u znanju i drugim oblastima.

3. NASTAVA U KOJOJ UČENIK MISLI

Receptivnošću u nastavi smatramo sticanje gotovih, od strane nastavnika formulisanih i saopštenih znanja, pri čemu se potencira pamćenje učenika, a zanemaruju se njegovi misaoni naponi. Bitno je da u nastavnom procesu preovladava samostalni rad učenika, posebno u sferi intelektualnih aktivnosti, a da se receptivnost svede na neophodnu meru, kao osnova za takvu vrstu efikasne aktivnosti učenika.

Danas je opšta akcija u svetu usmerena ka uspostavljanju škole i nastave u kojoj će učenici aktivno učiti, a ne samo pamtiti ono što je već nekad neko drugi formulisao i izložio.

Prema tome, osnovna školska formula je: uvažavati vanškolska znanja i iskustva učenika; uvažavati socijalno-emocionalnu sferu ličnosti učenika; uvažavati privatnost učenika, njegovu individualnost, omogućiti slobodu izbora delova obrazovnih sadržaja: obezbediti slobodu izražavanja i ravnopravnosti učenika u nastavi i školi. Zato se bitno razlikuju tradicionalna i aktivna nastava. Cilj tradicionalne nastave je sticanje znanja iz pojedinih školskih predmeta, a aktivne nastave podsticanje razvoja i bogaćenje iskustva učenika. U tradicionalnoj nastavi su planovi i programi unapred utvrđeni, a u aktivnoj su planovi i programi fleksibilni (mogućnost prilagođavanja interesima učenika, mogućnost povezivanja različitih predmeta). Osnovni oblici nastave i učenja u tradicionalnoj nastavi su predavanja i receptivni oblici učenja, a u aktivnoj nastavi koriste se aktivne metode. U tradicionalnoj nastavi preovladava spoljašnja motivacija (ocene, nagrade, kazne, spoljna kontrola), a u aktivnoj nastavi unutrašnja motivacija (interesovanja učenika, učešće u atraktivnim aktivnostima). Ocenjivanje uspeha u tradicionalnoj nastavi se ostvaruje davanjem ocena, kojima se utvrđuje stepen usvojenosti programa, a u aktivnoj nastavi se organizuje temeljno praćenje razvoja svakog učenika i primena individualizovanog ocenjivanja. U tradicionalnoj nastavi uloga nastavnika je predavačka i ocenjivačka, a u aktivnoj nastavi uloga nastavnika je organizator nastave, partner u nastavnom procesu, motivator. Navikvajmo učenike da sami postavljaju pitanja da u različitim izvorima znanja

tragaju za odgovorima, da nova saznanja proveravaju u praktičnim aktivnostima, da samostalno sude i zaključuju, jer će samo tako aktivno sticati nova znanja.

U aktivnoj očiglednosti treba omogućiti učenicima da sami upoređuju, analiziraju, sinteziraju, sude i zaključuju. Što su učenici pri tome samostalniji, to je očiglednost bolja.

U modernoj nastavi treba da dominiraju samostalni rad učenika u sticanju novih znanja iz različitih izvora, intelektualni napor u traganju i otkrivanju za učenike novog, rešavanje problema i praktična primena saznanog.

Učenje iz različitih izvora znanja je od posebne važnosti za aktivno sticanje znanja. Korišćenjem različitih izvora znanja (priroda, društvena sredina, udžbenici, priručnici, enciklopedije, literatura, nastavna sredstva i mediji, kompjuteri- obrazovni i drugi softveri, internet i dr.), učenici su u prilici da tragaju za novim znanjima, da se navikavaju i uče kako izdvajati bitno i povezati sa bitnostima iz drugih izvora, da od više datih struktura stvaraju jednu, sopstvenu strukturu.

Od posebne je važnosti učenike tokom školovanja učiti i naučiti u primeni racionalnih i efekasnih metoda učenja. To je pretpostavka i uslov aktivnog sticanja znanja i osposobljavanja za permanentan proces samoobrazovanja. Naučiti učiti je daleko važnije od pamćenja brojnih činjenica i generalizacija, koje se vremenom zaboravljaju, a mnoge od njih i brzo zastarevaju.

Mašta je sposobnost pojedinca da u svesti stvara slike predmeta ili pojava koje ne percipira u datom trenutku, niti ih je bilo kada u životu percipirao. Maštom pojedinac može stvarati predstave i ideje o predmetima, pojavama ili bićima koje ranije nije doživeo. Čovek je u stanju da maštom stvara nove predstave o predmetima i pojavama. Mašta ima značajnu ulogu u mišljenju. Ona je, zajedno sa percepcijama i predstavama pamćenja, osnova misaonih procesa.

Pošto je razvoj mišljenja, posebno stvaralačkog, jedan od osnovnih zadataka nastave svih nastavnih predmeta, a nezaobilazni deo stvaralačkog mišljenja je i mašta, to je neophodno u nastavnom procesu negovati i maštu učenika.

Moderna nastava treba da bude vešta kombinacija poučavanja od nastavnika i samostalnog učenja učenika. Što je stepen osposobljenosti učenika za samostalno učenje veći, time će potreba za poučavanjem biti manja, ali poučavanje nikada iz nastave neće biti eliminisano. Nastavnik i u najmodernijoj nastavi sa najmodernijim nastavnim medijima, mora biti organizator nastavnog procesa. U velikoj meri od nastavnika, od njegove osposobljenosti za organizaciju nastave, prema zahtevu moderne didaktike, zavisi u kojoj će meri učenici i biti u podređenom položaju, da u nastavi samo slušaju, pamte i verno reprodukuju ono što su čuli od nastavnika, a u kojoj će meri biti misaono angažovani u samostalnom radu i učenju pri savladavanju nastavnog gradiva.

Jedan od osnovnih zahteva moderne nastave je da se učenicima dozvoli da samostalno, koristeći različite izvore znanja dolaze do određenih rešenja i da ih u celini saopšte pred odeljenjem.

U modernoj - aktivnoj nastavi, u kojoj se postavljaju problemi, u kojoj učenici sami tragaju za odgovorima na osnovu sopstvenog posmatranja, analize, sinteze, suđenja i zaključivanja, nužne su aktivne pauze u kojima se rešava zadati problem. U takvoj nastavi dominiraju pitanja i zadaci kojima se potencira mišljenje učenika, a u znatno manjoj meri pamćenje,

koje ne može u nastavi biti potpuno zanemareno. Na pitanje i zadatak za čiji je odgovor i rešenje potrebno i mišljenje može se uspešno odgovoriti ili rešiti samo onda ako učenik ima dovoljno vremena da razmišlja i da konstruiše pravi odgovor i da adekvatno rešenje. Na savkom nastavnom času učenicima treba davati radne naloge (zadatke), koje će oni samostalno u grupi ili u tandemu, rešavati uz maksimalni intelektualni napor. Bez takvih zadataka i samostalnog rada učenika, nastavni časovi se pretvaraju u monologe nastavnika ili njegove dijaloge sa učenicima u kojima dominiraju pitanja produktivnog karaktera. Na ovakvim časovima misaone aktivnosti učenika se svode na minimum. Na časovima obrade novog gradiva dijalog može imati smisla jedino ako su učenici angažovani na istraživačkim zadacima (na tekstu, filmu, tv emisiji, modelu, shemi, ogledu, u prirodi, u društvenoj sredini i sl.) s ciljem saznavanja novog. Tek posle obavljenih istraživačkih zadataka, dijalog sa učenicima može biti bogat i raznovrstan - produktivan. U njemu svi, ili bar većina učenika, mogu biti aktivni. Za ispunjenje brojnih naloga nastavnika, npr. analiziraj, posmatraj, obrati pažnju, zabeleži, uporedi, zaključi, utvrdi, pripremi se za objašnjenje, prover, dokaži, definiši, dopuni, zameni, proširi, oceni, ilustruj, navedi novi primer, obrazloži i sl. potrebno je određeno vreme (čutanje) u kome će učenici obaviti određenu radnju i pripremiti se za saopštavanje sopstvenih rezultata. Kvalitet pojedinih časova bi trebalo vrednovati i po tome koliko su učenici imali radnih naloga tokom časa, u kojoj meri ti nalozi angažuju misaono učenike (kakav je kvalitet i karakter naloga), u kojoj meri su oni bili diferencirani i prilagođeni mogućnostima i sposobnostima učenika i u kojoj meri su učenici uspeali rešiti postavljene zadatke.

Sasvim je razumljivo da se istraživanje u nastavi i van nje, ali u funkciji pripreme za nastavni rad, najčešće kombinuje sa različitim izvorima. Retko se koristi samo jedan izvor ili samo jedna nastavna metoda. Istraživačka nastavna metoda se obavezno kombinuje sa dijaloškom, monološkom i metodom demonstracije. Sve zavisi od uzrasta učenika, njihove osposobljenosti za samostalno istraživanje, istraživačkog zadatka, od sadržajne povezanosti određenih izvora, od raspoloživih izvora i tome slično. Što je kombinacija kvalitetnija, time je i saznavanje učenika uspešnije. Istraživanje putem rešavanja problema moguće je samo ako se ostvaruje istraživanje i u ostalim vidovima (tekstu, laboratorijskom radu, ogledu, filmu i sl.), npr. tako će se učenici osposobljavati u korišćenju različitih izvora znanja, što je jedna od pretpostavki uspešnog učenja u savladavanju određenog gradiva. Učenje, zasnovano na osnovama istraživačke nastavne metode, može biti uspešnije, znanja trajnija i primenljivija. Zato je treba primenjivati kad god je moguće i pri učenju raznovrsnih nastavnih sadržaja iz različitih nastavnih predmeta. U zavisnosti od sadržaja i karaktera nastavnog predmeta izvori za istraživanje će biti različiti, ponekad će dominirati jedni, a ponekad drugi. Na nastavniku je da odabere one koji su najcelishodniji za realizaciju postavljenih zadataka na konkretnom nastavnom času.

Primenom istraživačke metode u nastavi stvorice se povoljni uslovi da dijaloška metoda poprimi produktivni karakter i da se njen reproduktivni karakter svede na razumnu i neophodnu meru, da monolog učenika bude kvalitetniji sa puno argumenata, stavova i mišljenja učenika o izučavanom problemu, da metoda demonstracije poprimi stvaralački karakter, uz maksimalno angažovanje misaonih aktivnosti učenika, a sve manje zadržavanje samo na nivou perceptivnih saznanja. Opređenjem nastavnika da koristi istraživačku nastavnu metodu, bilo u kom njenom vidu, nužno ga podstiče da razmišlja kako angažovati učenike u etapi pripremanja nastave i kako ih motivisati da u nastavnom procesu budu samostalni istraživači. To bi uslovalo moderniji pristup pripremi i organizaciji nastave u celini.

4. INDIVIDUALNE RAZLIKE MEĐU UČENICIMA

Na potrebu individualizacije nastave procesa ukazala su mnoga istraživanja u oblasti genetičke psihologije i pedagogije koja su vršena još krajem 19. i početkom 20. veka. Do istih rezultata došla su i savremena istraživanja.

Zasnivanje nastave na tzv. „prosečnom učeniku,“ je velika iluzija, jer takvih učenika u odeljenju nema. Svaki učenik je jednak samom sebi. Razlike među učenicima se mogu posmatrati u nekoliko različitih obeležja.

Razlike u fizičkom smislu

Razlike u fizičkim svojstvima se mogu uočiti bez nekih posebnih antropometrijskih merenja. Određena merenja i istraživanja fizičkih razlika među učenicima ukazuju da postoje velike razlike u fizičkim svojstvima učenika i da se one sa uzrastom povećavaju.

Razlike u mentalnim sposobnostima

Razlike u mentalnim sposobnostima učenika nisu jasno vidljive već do takvih saznanja moramo doći primenom raznih tehnika objektivnog merenja odnosno ispitivanja. Individualne razlike među učenicima su determinisane nejednakom brzinom njihovog mentalnog razvoja. Rezultati naučnih istraživanja su pokazali da postoje velike razlike u mentalnoj razvijenosti dece istog hronološkog uzrasta. Viši stepen mentalne zrelosti i intelektualnog razvoja traži viši nivo zahteva koji treba da bude usklađen sa mentalnim mogućnostima pojedinca. Zahtevi treba da idu nešto iznad mogućnosti deteta da se time provocira njegov intelektualni razvoj.

Razlike među učenicima istih opštih sposobnosti

Učenici istog hronološkog doba i istog stepena mentalnih sposobnosti razlikuju se po mnogim svojstvima unutar tih sposobnosti. Utvrđeno je da razlike u pamćenju među učenicima jednakih intelektualnih sposobnosti mogu da idu do pet uzrasnih godina. Zbog toga je potrebno individualizovati i oblike pamćenja.

Razlike u znanjima učenika

Velika razlika među učenicima postoji i u nivou znanja. Istraživanjima je utvrđeno da je nejednak nivo znanja, nejednak nivo razumevanja pročitanoog i druge razlike među učenicima. To nam sve ukazuje da organizacija jednake nastave za sve učenike dovodi do velikih gubitaka.

5. INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA

Na osnovu istraživanja savremenih nastavnih sistema kao hipotetičkih modela individualizovane nastave, koji se zasniva na teorijskim postavkama i pretpostavkama razvijajuće nastave i koji se na svojstven način kombinuju elementi makro i mikro nastave. Ovim teorijskim modelom definisani su relevantni statistički i dinamički parametri individualizacije i to:

- širok izbor nastavnih ciljeva i zadataka;
- raznovrsni nastavni sadržaji, didaktički materijali, multimedijalni izvori znanja i najrazličitija nastavna sredstva;

- ❑ mnogobrojni didaktičko-metodički postupci, nastavne procedure, promene okolnosti (okoline) i konteksta;
- ❑ bogata baza podataka u vezi sa individualnim interesovanjima učenika, sposobnostima, stilovima učenja, udaljenim ciljevima i planovima.

U savremenim nastavnim sistemima akcenat je na stvaralačkom učenju. Jasno je da bez aktivnosti učitelja ne mogu ni učenici biti angažovani. Osnovni uslov za stvaralačku aktivnost i učitelja i učenika u nastavi je drugačiji izbor sadržaja i načina usvajanja tog sadržaja. Potrebno je obezbediti sadržaj, sredstva, metode i oblike rada u nastavi koji će predstavljati izazov za visoko nadarenog učenika, a da se pri tom ne razori samopouzdanje i želja za učenjem onih manje darovitih.

Optimalno rešenje podrazumeva stalnu težnju za kvalitetom uz istovremeno poštovanje individualnih razlika. Pri tome, treba se više okrenuti samostalnom radu učenika i češće koristiti individualni oblik rad u nastavi.

Poređenje individualizovane nastave sa tradicionalnom, utvrđeno je da su sledeće prednosti na strani individualizovane nastave:

- ❑ Ukupna organizacija pretpostavlja veću slobodu i elastičnost prilagođavanja najšire shvaćenim uslovima i nastavnik može više da personalizuje rad sa učenicima izlažući šta i kako može više da personalizuje rad sa učenicima izlažući šta i kako treba da uče. Tako je nastavnik u situaciji da mnogo bliže upravlja napredovanjem učenika i da pruži više tačnih procena o teškoćama i načinima njihovog ovladavanja.
- ❑ Veće su mogućnosti variranja različitih nastavnih sadržaja, nastavnih metoda i metoda učenja kao i materijala za učenje.
- ❑ Postoji mogućnost da učenici različito raspodele vreme za individualno učenje, odnosno uvažava se različita brzina učenja različitih učenika.
- ❑ Nastavnik je obavezan da pripremi različite izvore i sredstva koja obezbeđuju bolju efikasnost nastave.
- ❑ Nastavnik može tačnije da predvidi određene ishode, kako u odnosu na upotrebljene postupke i materijale, tako i u odnosu na same učenike.

6. INFORMACIONO KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE U NASTAVI

Nastava uz pomoć računara je maksimalno informatizovana i zato daje učenicima i nastavnicima niz mogućnosti od kojih ćemo navesti samo neke. Ona omogućuje:

- ❑ regulisanje i upravljanje procesom učenja;
- ❑ praćenje napredovanja učenika;
- ❑ izradu šema, tabela, grafičkih prikaza, emitovanje muzike, fotografija, komunikaciju sa izvorima znanja, pristup Internetu;
- ❑ korišćenje računara kao najsavremenijeg informatičkog medija u svim etapama nastavnog procesa;
- ❑ individualizaciju i diferencijaciju procesa učenja.

Danas u tome mnogo doprinose informaciono-komunikacione tehnologije. Obrazovni softveri i baze podataka čine osnovu za istraživanja i samostalni rad učenika.

7. INDIVIDUALNI OBRAZOVNI PLAN ZA DETE KOJE JE DAROVITO

Za učenika (dete) koje je darovito, izrađuje se pedagoški profil i plan aktivnosti u odnosu na njegova interesovanja.

U pedagoškom profilu učenika navodimo pozitivne - jake strane i interesovanja učenika iz oblasti učenja, socijalnih i komunikacijskih veština, uticaja spoljašnjeg okruženja. Na osnovu interesovanja određujemo potrebe za podrškom.

Plan aktivnosti se izrađuje za jedan ili više predmeta. Plan aktivnosti treba da sadrži korake - aktivnosti, ciljeve i ishode, vreme trajanja pojedinih aktivnosti. Posle izvesnog vremenskog perioda vrši se evaluacija postavljenih i postignutih ciljeva i prema tim podacima određuje se dalja podrška za učenika.

Mogući izgled individualnog obrazovnog plana.

Identifikovana oblast	Plan aktivnosti	Ishodi
Oblast ili deo oblasti	Pripremiti dodatnu literaturu, omogućiti korišćenje informaciono komunikacionih tehnologija, Internet, računar, projektor...	Učenik preuzima ulogu aktivnog istraživača, da misli i dela kao profesionalac-stručnjak iz neke oblasti; poželjno je da učenik pri tom ima mentora koji odgovara upravo tom profilu

Primeri individualno obrazovnog plana darovitog učenika četvrtog razreda osnovne škole.

Identifikovana oblast	Plan aktivnosti	Ishodi
Srpski jezik	Obrada lirске pesme „Ciganin hvali svoga konja“ J.J.Zmaja.	Učenik samostalno izrađuje multimedijalnu prezentaciju. Na kraju svih aktivnosti učenik prikazuje prezentaciju svom odeljenju i objašnjava druge mogućnosti obrade pesme.

Identifikovana oblast	Plan aktivnosti	Ishodi
Slikarstvo	Obrada lirске pesme „Ciganin hvali svoga konja“ J.J.Zmaja.	Učenik ilustruje pesmu, na hameru, slikarskom tehnikom po izboru. Učenik slika delove pesme i od toga pravi strip u elektronskom obliku.

8. ZAKLJUČAK

Učitelj svoju pedagošku kreativnost može da izrazi kroz artikulaciju nastave pod uslovom da mu je poznat ceo didaktički repertoar i da je u stanju da ga prilagodi zahtevima programa i uzrastnim i drugim karakteristikama učenika. Neophodno je da učitelj dobro poznaje i različite didaktičke inovacije koje su razvijene kao rezultat sistemskih istraživanja činilaca, komponenti i efekata učenja i nastave. Reč je o učiteljevom poznavanju savremenih nastavnih sistema, kao što su problemska nastava, nastava putem otkrića, pojedine strategije nastave uz pomoć kompjutera, razne varijante i modeli diferencirane i individualizovane nastave, novi sistemi evaluacije nastavnog procesa i rezultate nastave.

Odgovarajuća, adekvatna nastava, to je nastava zaista okrenuta detetu, što znači da svako dete u njoj dobija šansu za potpuni razvoj sopstvenih sposobnosti. Najvažnije je pomoći učenicima da otkriju ono u čemu su dobri i omogućiti im da se time bave na svoj način. U svakom slučaju, nagrada je mnogo efikasnija od pretnje i kazne u obetbeđivanju kreativnog rada.

Pozitivno samovrednovanje, odnosno prihvatljiva slika o sebi, osećaj lične važnosti, ne samo pristajanje na razlike, već podsticanje različitosti i originalnosti, to su temelji ne samo kreativnog iskazivanja nego i razvoja kreativnih potencijala i učitelja kao subjekta nastave.

9. LITERATURA

- [1] Vilotijević, Mladen, Vilotijević, Nada (2008): Inovacije u nastavi, Beograd, Školska knjiga
- [2] Gojkov, Grozdanka, Sturza-Milić Nataša, Gojkov-Rajić Aleksandra, Stojanović, Aleksandar (2002): Rana identifikacija darovitosti, Vršac, Viša škola za obrazovanje vaspitača
- [3] Đukić, Mara (1995): Didaktički činioci individualizovane nastave, Novi Sad, Odsek za pedagogiju, Filozovski fakultet Novi Sad
- [4] Jukić, Stipan (2001): Nastava u kojoj učenik misli, Vršac, Viša škola za obrazovanje vaspitača
- [5] Mandić, Danimir (2001): Informaciona tehnologija u obrazovanju, Srpsko Sarajevo, Filozofski fakultet